

NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG KHOA HỌC TRONG TU BỒ DI TÍCH Ở HỘI AN - NHÌN TỪ GIẢI PHÁP TỔ CHỨC CÔNG TRƯỜNG THI CÔNG

Phan Văn Quang

Trong công tác tu bổ di tích, chất lượng khoa học luôn là yếu tố được xem trọng hàng đầu. Điều này cần được xem xét trong cả quá trình thực hiện một dự án, từ bước điều tra thu thập thông tin ban đầu, khảo sát đánh giá hiện trạng, lập hồ sơ thiết kế, tổ chức triển khai thi công cho đến khi hoàn thành một công trình tu bổ. Chất lượng khoa học ở mỗi giai đoạn triển khai đều có ý nghĩa hết sức quan trọng đối với sự thành công của một dự án tu bổ di tích, trong đó, giai đoạn triển khai thi công luôn có ý nghĩa quyết định. Bởi đó chính là quá trình chuyển hóa các kết quả khảo sát, nghiên cứu khoa học trước đó vào thực tế, cũng như kiểm chứng, điều chỉnh nó để tạo ra sản phẩm cuối cùng (công trình tu bổ) đạt chất lượng khoa học cao nhất có thể.

Chất lượng khoa học trong thi công tu bổ di tích được phản ánh qua sản phẩm cuối cùng (công trình tu bổ) liên quan đến nhiều yếu tố như: tính chân xác; yếu tố nguyên gốc; hồ sơ khoa học;... Theo đó, để đạt được chất lượng khoa học cao nhất, bên cạnh những điều kiện tiên quyết như: nguồn vật liệu; trình độ kỹ thuật, tay nghề của những người thợ, bậc nghệ nhân; năng lực quản lý, nghiên cứu khoa học của đội ngũ cán bộ trực tiếp tham gia quá trình tu bổ; nguồn lực tài chính,... thì việc tổ chức công trường thi công một cách bài bản, khoa học, đảm bảo đáp ứng các điều kiện cần thiết để phục vụ công tác thi công, bảo quản, khảo sát, nghiên cứu,... trong suốt quá trình triển khai cũng có ý nghĩa hết sức quan trọng.

Tổ chức công trường thi công tu bổ di tích đang nói ở đây là các điều kiện về mặt bằng, cơ sở hạ tầng kỹ thuật và phương án tổ chức triển khai. Nó có thể bao gồm nhà bao che công trình di tích, kết hợp tạo sàn công tác phục vụ công việc tháo dỡ, lắp dựng; khu vực lưu giữ và bảo quản cấu kiện, bộ phận di tích sau khi hạ giải; khu vực gia công chế tác, gia cố cấu kiện thay thế, tận dụng; khu vực tập kết vật liệu, phế thải; khu vực trang bị phục vụ công tác quản lý, giám sát,

Phan Văn Quang

Nâng cao chất lượng khoa học trong tu bổ di tích ở Hội An – nhìn từ giải pháp tổ chức công trường thi công

ngiên cứu khoa học;... Chúng cần được tính toán thiết kế bố trí một cách phù hợp và đủ rộng để đáp ứng chu cầu che nắng mưa bảo quản di tích, cấu kiện, cũng như thuận tiện cho việc thao tác gia công, vận chuyển, sắp xếp và khảo sát đo vẽ, chụp ảnh, nghiên cứu cấu kiện, bộ phận di tích,...

Tại một số nước trên thế giới, thậm chí công trường thi công còn rộng hơn gấp nhiều lần so với di tích cần tu bổ, có khi còn được tổ chức khép kín trong giới hạn nhà bao che công trình. Theo đó, nhà bao che được lắp ráp bằng khung thép rất kiên cố bao quanh di tích, các dàn thép được tiếp tục liên kết để mở rộng ra xung quanh với khoảng cách khá lớn, toàn bộ được phủ mái kín để che mưa nắng. Trên khung thép nhà bao che, sàn công tác được thiết lập nhiều tầng, tạo thành một mặt bằng rộng rãi phục vụ rất nhiều chức năng trong suốt quá trình thi công. Từ công tác hạ giải, vận chuyển, tập kết và bảo quản cấu kiện theo từng bộ phận, công tác gia công chế tác, gia cố cấu kiện tại chỗ đến công tác khảo sát nghiên cứu, đo vẽ cấu kiện,...

Dĩ nhiên, để tổ chức được công trường như vậy thì điều quan trọng đầu tiên là di tích được tu bổ phải có không gian trống xung quanh đủ rộng (*đảm bảo có thể tổ chức công trường thi công theo kiểu khép kín hoặc phân tán*).

Trong khi đó đối với di tích tại Hội An, đặc biệt là di tích nằm trong khu vực phố cổ, các công trình nằm liên kề nhau và trong một điều kiện không gian hết sức chật hẹp, chật chội còn không thể dựng được nhà bao che cho bản thân di tích, chứ chưa nói đến việc có thể bố trí các khu vực chức năng phục vụ thi công tu bổ khác. Thực tế công tác chuẩn bị điều kiện công trường thi công tu bổ di tích ở Hội An hiện nay đang là vấn đề bất cập, rất cần được quan tâm. Tất cả các di tích được tu bổ, cả trong và ngoài khu phố cổ đều không có nhà bao che công trình, chịu ảnh hưởng trực tiếp rất lớn của thời tiết nắng mưa. Do mặt bằng chật hẹp nên công trường luôn trong tình trạng ngốn ngang tại những thời điểm như hạ giải, lắp dựng. Điều kiện bảo quản cấu kiện gỗ hạ giải, về mặt bằng và phương tiện là rất hạn chế, kể cả cấu kiện nguyên trạng được tận dụng để lắp dựng lại. Mặt bằng chật hẹp, việc sắp xếp cấu kiện hạ giải thiếu bài bản cũng hạn chế rất nhiều đến công tác khảo sát, nghiên cứu, đo vẽ, xác định dấu vết di tích, cấu kiện,... Ngoài ra, nó còn gây ảnh hưởng đến các yếu tố khác như an toàn lao động, phòng cháy chữa cháy, tiến độ thực hiện,...

Có thể nhận thấy những ảnh hưởng của việc tổ chức không tốt công trường thi công đến chất lượng khoa học tu bổ di tích như:

- Di tích, cấu kiện nguyên trạng, đặc biệt là các yếu tố nguyên gốc không được bảo quản tốt do chịu nắng mưa, độ ẩm, sự va chạm gây gãy vỡ, mất mát,... dẫn đến góp thêm phần làm suy giảm giá trị, cũng như tính bền vững của di tích sau khi tu bổ.

- Gây vướng víu, xáo trộn cho hoạt động thao tác trong quá trình vận chuyển, chế tác, khó khăn trong việc cất, lấy cấu kiện cũng như hoạt động khảo sát nghiên cứu chúng,... ảnh hưởng rất lớn đến chất lượng lập hồ sơ tư liệu khoa học tu bổ di tích cũng như tiến độ, chất lượng kỹ thuật và an toàn lao động của công trình.

- Mặt khác, một công trình tu bổ di tích được triển khai một cách kém bài bản, thiếu khoa học cũng có ảnh hưởng tiêu cực đến tâm lý và tâm thế của những người tham gia thực hiện.

Từ những phân tích như đã nêu, cho thấy việc tổ chức công trường thi công thực sự có ý nghĩa đối với một công trình tu bổ di tích và rất cần được quan tâm khắc phục đối với những hạn chế trong tu bổ di tích ở Hội An hiện nay. Để làm được điều đó, trong điều kiện thực tế khó khăn về mặt bằng, không gian như tại Hội An, xét thấy cần phải đầu tư xây dựng các xưởng thi công dành riêng cho công tác tu bổ di tích. Khi đó, sau khi hạ giải (đánh dấu, ký hiệu vào hồ sơ), sẽ được tập kết về xưởng thi công, có thiết kế vị trí và hình thức đặt để phù hợp theo từng nhóm cấu kiện có liên quan nhằm vừa bảo quản vừa thuận lợi cho việc khảo

sát, đo vẽ nghiên cứu, vừa dễ dàng cho việc gia cố sửa chữa, chế tác phục hồi,... Về hình thức thực hiện, nhà nước có thể giao hoặc cho thuê đất tại một số nơi quy hoạch khu công nghiệp, tiểu thủ công nghiệp,... với giá ưu đãi, doanh nghiệp đầu tư hạ tầng (hoặc nhà nước hỗ trợ một phần). Dĩ nhiên, việc lựa chọn doanh nghiệp tham gia vào lĩnh vực trên phải được cân nhắc và có sự lựa chọn phù hợp, liên quan đến năng lực, kinh nghiệm và phải sử dụng xưởng thi công đúng mục đích yêu cầu.

Mặc dù giải pháp đề xuất như đã nêu chưa phải đã là tối ưu, cũng không dễ triển khai vào thực tiễn, tuy nhiên, vì sự nghiệp bảo tồn lâu dài khu di sản thế giới, bằng quyết tâm của tất cả mọi người, thiết nghĩ nó cũng sẽ mang lại những hiệu quả nhất định - góp phần nâng cao chất lượng khoa học trong công tác tu bổ di tích ở Hội An.